

ΑΡΧΕΙΟΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

ΚΑΙ

ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

«Τὸ γὰρ αὐτὸ νοεῖν ἐστὶν τε καὶ εἶναι»
ΠΑΡΜΕΝΙΔΗΣ

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ

Heinrich Rickert Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Heidelberg. — Ernst Hoffman Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου Heidelberg. — Erich Frank, Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Marburg. — Guido Calogero Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Φλωρεντίας. — Ραφ. Δήμου, Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου Harvard τῶν Ἡν. Πολ. τῆς Ἀμερικῆς — Κ. Τριανταφυλλόπουλος Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν. — August Faust Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Heidelberg. — Μιχ. Τσαμαδός. — Χ. Τζωρτζόπουλος Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. — Franz Boehm ὕφηγ. τοῦ Πανεπιστημίου Heidelberg. — Παν. Κανελλόπουλος Καθ. Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. — Κωνσταντῖνος Τσάτσος Καθ. Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. — Ἰωάν. Θεοδωρακόπουλος Καθ. Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. — Θεμ. Τσάτσος ὕφηγ. Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ: Κ. Σ. ΠΑΠΑΔΟΓΙΑΝΝΗ

ΨΑΡΡΩΝ 41

1935

ΑΙ ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΕΝΝΟΙΑΙ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗΣ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ

ΥΠΟ
ΓΡΑΦΗΛ ΔΗΜΟΥ

"Αν και θὰ ἦτο δυνατόν νὰ θεωρηθῆ ὡς παραποίησης τῶν ἀπόψεων τοῦ Πλάτωνος τὸ νὰ θελήσωμεν νὰ δώσωμεν τὴν μορφήν συστήματος εἰς τὰς θεωρίας αὐτοῦ, εἴμεθα μολαταῦτα εἰς θέσιν νὰ ἀνεύρωμεν καὶ νὰ ἀναφέρωμεν ὠρισμένας θεμελιώδεις ἐννοίας ἐκ τοῦ ἀναμεταξύ των συνυφασμοῦ τῶν ὁποίων νὰ προκύπτουν αἱ διάφοροι καὶ ποικίλλουσαι θεωρίαι αὐτοῦ. Ὑπάρχουν ὠρισμέναι μορφαὶ τοῦ ὄντος ὑπὸ τὰς ὁποίας εἶνε δυνατόν νὰ ὑπαχθῶν ὅλα τὰ πράγματα. Ὁ Πλάτων ἠμιλεῖ περὶ τῶν γραμμάτων τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸ ἀλφάβητον ὅλων τῶν πραγμάτων (Πολιτικός 278 D). Τί εἶνε αὐτὰ τὰ γράμματα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦνται ὅλαι αἱ συλλαβαὶ καὶ ὅλαι αἱ προτάσεις ποὺ συναντῶμεν εἰς τὸν πραγματικὸν κόσμον; Αὐτὸ εἶνε τὸ ἐρώτημα τὸ ὁποῖον θέτομεν εἰς τὴν παροῦσαν μας μελέτην· διὰ νὰ δώσωμεν δὲ μίαν ἀπάντησιν εἰς αὐτὸ θὰ ἀνατρέξωμεν πρωτίστως εἰς τὸν «Τίμαιον» καὶ τὸν «Φίληβον».

Εἰς τὸν «Τίμαιον» ὁ Πλάτων διατυπώνει τὸ ἐρώτημα ἐὰν ὁ κόσμος εἶνε κᾶτι τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε πάντοτε ἢ κᾶτι τὸ ὁποῖον ἐδημιουργήθη. Ἀφοῦ ὁ κόσμος εἶνε ὄρατός, κατ' ἀνάγκην θὰ ἐγεννήθη κᾶποτε (Τίμαιος 28 B)· καὶ ἀφοῦ ἡ ὑπαρξίς του εἶχε μίαν ἀρχὴν θὰ ἔχη ἀπαραιτήτως καὶ μίαν αἰτίαν: διότι ὅλα τὰ γιγνόμενα πράγματα δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ὑπάρξουν ἐκ τῆς ἰδίας ἐαυτῶν αἰτίας. Ὁ κόσμος εἶνε αἰσθητὸς καὶ ὑπάρχει ἐν τῷ χρόνῳ καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν εἶνε κᾶτι ποὺ ὑπάρχει ἐξ ἑαυτοῦ. Ὁ κόσμος εἶνε δημιούργημα, εἶνε γεγονός. Τὸ ἄμεσον πρόβλημα εἶνε νὰ διαπιστώσωμεν τὴν

αίτιαν ἢ τὰς αἰτίας αὐτοῦ. Ἀπὸ τὸ ἓν μέρος ἔχομεν τὸν πραγματικὸν κόσμον ὃ ὅποῖος ἔχει δημιουργηθῆ καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ἔχομεν τὰς ἀρχὰς ἢ τὰ αἷτια τὰ ὅποια δὲν ἐδημιουργήθησαν. Τὴν ἀντίθεσιν αὐτὴν θὰ τὴν χαρακτηρίσω ὡς ἀντίθεσιν μεταξὺ τῶν δημιουργημάτων καὶ τῶν δημιουργικῶν παραγόντων· τὰ πρῶτα τὰ γινώσκουμεν διὰ τῆς πείρας, τὸ δεύτερον διὰ τοῦ νοῦ (Γ λ μ α ι ο ς 28), διὰ τῆς μεταφυσικῆς σκέψεως. Ἐἰς τὴν ἐπακολουθοῦσαν ἐκκῆ συζήτησιν ὁ Πλάτων ἀναλύει τοὺς δημιουργικοὺς παράγοντας τοὺς ὁποῖους προηγουμένως τὸ δημιούργημα.

α) Ὁ Πλάτων ἀρχίζει τὴν ἀπειρίτησιν τῶν δημιουργικῶν παραγόντων μὲ τὸν Θεόν, ὃ ὁποῖος εἶνε ἡ ἐνεργὴ αἷτια τοῦ Παντός. Ὁ Θεὸς χαρακτηρίζεται ταυτοχρόνως ὡς δημιουργὸς (π α ι η τ ῆ ς) καὶ ὡς πατήρ, αἱ δὲ δύο αὐταὶ ἔννοιαι ἀντιπροσωπεύουν κάπως διαφορετικὰς ἀπώρεις τῆς δημιουργικῆς λειτουργίας. Ὁ τεχνίτης—ὁ δημιουργὸς ἢ ποιητής—ἔχει ἑξωτερικὴν σχέσιν πρὸς τὸ ἔργον του, ἐνῶ ὁ πατήρ ἔχει ζῶσαν πρὸς αὐτὸ σχέσιν ἀφοῦ τὸ τέκνον μεταλαμβάνει τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς.

Μὲ τὸ νὰ ἀπειτῆ ὡς αἷτιαν τὸν Θεόν δεικνύει ὁ Πλάτων ὅτι δὲν θεωρεῖ τὴν μηχανικὴν αἷτιότητα ὡς θαιρκῆ διὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ὑπαρξίν τοῦ κόσμου. Ἀντικρούει τοὺς ἄτομιστοὺς, οἱ ὁποῖοι ἐξηγοῦν τὴν ἐμφάνισιν ἐνὸς φυσικοῦ γεγονότος δι' ἀναγκαστὸς πρὸς ἕτερον φυσικὸν γεγονός. Ἢ φυσικὴ αἷτια εἶνε ἓνα ἀποτέλεσμα, τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸ ἔχει ἀνάγκη μίᾳς αἷτίας· μόνη τῆς δὲν εἶνε εἰς θέσιν νὰ γίνῃ ἀρχὴ κινήσεως. Ἐἴμεθα, κατὰ συνέπειαν, ἠναγκασμένοι νὰ θέσωμεν μίαν πρῶτην αἷτιαν τῆς κινήσεως. Ἐἰς τὸν Φ α ἰ δ ρ ο ν (245 D) ὁ Πλάτων ὑποστηρίζει ὅτι ἐὰν περιορισθῶμεν εἰς τὰς σειρὰς τῶν φυσικῶν κινήσεων θὰ εὑρεθῶμεν πρὸς μίᾳς ἐκ' ἀπειρον ἀναδρομῆς. Ἐἰς αὐτὰς δὲν θὰ εὑρίσκαμεν πρῶτὰ μεταβίβασιν τῆς κινήσεως καὶ τελειωτικῶς τίποτε δὲν θὰ ἔχη ἐξηγηθῆ. Ἢ φυσικὴ αἷτια δὲν εἶνε πρῶτὰ μίᾳ βοθητικῆ αἷτια. Ἐχομεν ὁμοῦς ἀπαραίτητον ἀνάγκη μίᾳς ἀρχῆς, μίᾳς αἷτίας τῆς κινήσεως, ἢ ὅποια νὰ εἶνε καθ' ἑαυτὴν ἄνευ αἷτίας. Ἐὰν δὲν ὑπῆρχε πρωταρχικὴ κίνησις, δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἐπίσῃ καὶ κίνησις ἐκ μεταβίβασεως, καὶ δλόκληρον τὸ συγκρότημα οὐρανοῦ καὶ γῆς θὰ ἐσταματοῦσε (Φ α ἰ δ ρ ο ς 245 E).

Δεχόμεθα συνεπῶς ὡς βάσιν μίαν ἀρχὴν ἐνυπαρχούσης αὐτενεργείας, μίαν αὐτόματον κίνησιν, ἣ ὁποία εἶνε ἡ ἀρχὴ τοῦ ἑαυτοῦ της, καὶ τοῦτο εἶνε ἡ Ψυχὴ καὶ κατὰ τελευταῖον λόγον ὁ Θεός.

Εἶδομεν ὅτι ἡ ἀποσις τῆς μηχανικῆς αἰτιότητος δὲν εἶνε ἱκανοποιητικὴ καθ' ὅμοιον τρόπον δὲν εἶνε ἱκανοποιητικὴ καὶ ἡ θεωρία τοῦ κόσμου τῶν ἰδεῶν διὰ τὴν ἐξηγήσῃ τὴν γένεσιν τοῦ δημιουργήματος. Ὁ κόσμος εἶνε ἡ πραγμάτωσις τῶν ἰδεῶν· αἱ ἰδέαι ὅμως στεροῦνται κινήσεως· εἶναι στατικά καὶ δὲν εἶνε εἰς θέσιν νὰ ἀποτελέσῃ τὴν ἀφορμὴν τῆς ἰδίας ἑαυτῶν ἐνσωματώσεως. Ἡ ψυχὴ εἶνε ὁ παράγων τῆς ἐνεργείας διὰ μέσου τοῦ ὁποίου πραγματοποιεῖται ἡ ἔνωσις μεταξὺ τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν πραγμάτων. Οὕτω ὁ Θεὸς ἀποτελεῖ τὴν ἐνεργὸν δύναμιν τῆς δημιουργίας.

β) Ὁ Θεὸς δημιουργεῖ τὸν κόσμον συμφώνως πρὸς ἓνα Παράδειγμα, τὸ ὁποῖον παρατηρεῖ, ἀκριβῶς ὅπως ὁ τεχνίτης, ὅταν κατασκευάζει τὰ ὑποδήματά του ἢ τὰς κλῖνας του, ἔχει ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν του ἢ ἐνώπιον τοῦ πνεύματός του ἓνα πρότυπον. Καὶ ἀφοῦ ὁ κόσμος εἶνε τὸ ἄριστον ἀπὸ ὅλα τὰ δημιουργήματα, ἔπεται ὅτι ὅχι μόνον ὁ Θεὸς εἶνε τὸ ἄριστον τῶν αἰτίων, ἀλλὰ καὶ ὅτι τὸ Παράδειγμα θὰ εἶνε τὸ ἄριστον ἀπὸ τὰ παραδείγματα, συνεπῶς θὰ εἶνε ἀίτιον. Τὸ Παράδειγμα εἶνε δημιουργικὸς παράγων, εἶνε ἀρχή, ἐπειδὴ κατέχει τὴν ἀνωτάτην θέσιν μεταξὺ τῶν μεταφυσικῶν αἰτίων, ἐπειδὴ εἶνε αὐτὴν ἀρκτον καὶ ἐκτὸς χρόνου. Ὁ παράγων οὗτος τοῦ Παραδείγματος εἶνε ἡ αἰτία τῆς ὀργανώσεως καὶ τῆς τάξεως ἐν τῇ φύσει, τῆς κανονικότητος αὐτῆς καὶ τοῦ γεγονότος ὅτι τὰ ἀντικείμενα ἔχουν καθωρισμένους χαρακτήρας. Ὁ Πλάτων ἀποκαλεῖ τὸ Παράδειγμα ζῶον ἑμψυχον, ἔννοον (Τίμαιος 30 E), τὸ ὁποῖον σημαίνει ὅτι τὸ Παράδειγμα ἔχει διάρθρωσιν καὶ ἀποτελεῖ ἐν ὀργανικὸν σύνολον μερῶν. Εἶνε δυνατόν νὰ ἀναλυθῇ εἰς εἰδικώτερα Παραδείγματα ἓνα ἕκαστον ἐκ τῶν ὁποίων εἶνε μία κλάσις κατωτέρων μορφῶν. Τὸ Παράδειγμα εἶνε κατὰ συνέπειαν Ἐν ἐν Πολλοῖς. Ὅμοίως λοιπὸν καὶ ὁ κόσμος, καθ' ὃ μέτρον εἶνε ἐπιτυχῆς ἀντιγραφή τοῦ Παραδείγματος, θὰ εἶνε καὶ αὐτὸς ἓνα σύστημα, ἐν ὀργανικὸν σύνολον.

γ) Ὁ Θεὸς ἐργάζεται μὲν κατὰ τὸ Παράδειγμα ἐνσωματοῦται εἰς κατὰ τὴν δημιουργίαν εἶνε ὁ καθορισμὸς τοῦ ἀκαθορίστου. Ἀπαιτεῖται

λοιπὸν καὶ τρίτος δημιουργικὸς παρὰ γων—καὶ αὐτὸς εἶπε ἐκεῖνο ποῦ δέχεται, τὸ Λεχόμενον (ὑποδοχὴ). Ἐπειδὴ εὐρισκόμεθα ἀκόμη εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐφεύνης μας, δὲν μᾶς εἶπε δυνατόν νὰ εἴπωμεν πολλὰ σχετικῶς πρὸς τὴν ὁμολογουμένως σκοτεινὴν αὐτὴν ἔννοιαν. Ἐκεῖνο ποῦ δέχεται ἀποκρίνεται ὑπὸ τοῦ Ἰλιότωνος ἐπίσης καὶ «χώρα» μὲ μίαν λέξιν εἶπε ὁ τόπος τῆς δημιουργίας. Ἐπίσης, ὁ χώρος, ὡς τοιαῦτος, εἶπε ἀκαθόριστος: εἶναι ἡ δυναμικότης ὅλων τῶν σχημάτων καὶ οὕτω τὸ Λεχόμενον εἶπε τὸ δεκτικὸν καθορισμοῦ, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δέχεται τὸν καθορισμὸν ποῦ ἀπεργάζονται αἱ μορφαί.

Τὸ Λεχόμενον εἶπε τὸ πρωταρχικὸν χῆος. Ὁ Θεὸς ἐκτίθει ἀσύμφορον καὶ ἀτακτὸν κίνησιν καὶ ὁδηγεῖ αὐτὴν ἐκ τῆς ἀταξίας εἰς τὴν τάξιν· ἐκτίθει ἀδυσίαν καὶ εἰσαίγει εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν. Ἰμπεροῦμεν ὅμως νὰ ἐκφρασθῶμεν τὸ ἴδιον πρᾶγμα ἀρχίζοντες ἀπὸ τὸ ἄλλο ἄκρον: Αἱ ψυχὰ ἀτακτοῦν νόματα· αἱ μορφαὶ ἐκτίθουσι ἐνσωμάτωσιν εἰς τὸ Λεχόμενον. Οὕτω τὸ Λεχόμενον εἶπε ὁ παρὰ γων ὁ ὁποῖος ἀπεργάζεται τὸ συγκατασκευασμένον καὶ χῆος εἰς τὸν ὁποῖον εἴμεθε εἰς θέσιν νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ «τούτου» ἢ «ἐκείνου» εἶπε ἡ ἀποψὲς τοῦ γυμναῖο γεγονότος, τοῦ ἀπλῶς δεδομένου.

Διὰ νὰ μετατρέψῃ τὸ πρωταρχικὸν χῆος εἰς κόσμον συντεταγμένον, κατασκευάζει ὁ Θεὸς εἰς τὰ Πλαστικὰ σχήματα (σχήματα). Ὁ Θεὸς κατασκευάζει τὰ λεγόμενα στοιχεῖα, δηλ. τὸ πῦρ, τὸ ὕδωρ, τὸν ἀέρα καὶ τὴν γῆν, διαρρυθμίζων τὸν χῆον σωματικῶς πρὸς ὁρισμένα γεωμετρικὰ σχήματα καὶ σφαιρικά. Ὁ πραγματικὸς κόσμος γεννᾶται ἅμα εἰς τὸ Λεχόμενον εἰσέλθουσιν αἱ μετρητικαὶ σχέσεις, ὁ ἀριθμὸς καὶ αἱ ἀναλογίαι. Οὕτω, ἡ ψυχὴ εἶπε ὁρισμένον τι μίγμα πραγμάτων (τοῦ αὐτοῦ, τοῦ ἑτέρου καὶ τοῦ εἶναι) σωματικῶς πρὸς ὁρισμένην τινὰ ἀναλογίαν. Αἱ ἀναλογίαι αὗται, τὰ γεωμετρικὰ αὐτὰ σχήματα, προσέρχονται ἐκ τῶν Πλαστικῶν, δὲν εἶπε ὅμως πραγματικὰ εἶμὴ μόνον ἐπ' ὅσον ἐνσωματοῦνται εἰς τὸ Λεχόμενον.

Ὁ πραγματικὸς κόσμος γεννᾶται ὅταν λαμβῆται χῆος ἐνωσις μεταξὺ μορφῶν καὶ τοῦ Λεχομένου. Ἡ ἐνωσις αὕτη εἶπε παραδοκῆ· αἱ μορφαὶ εἰσέρχονται καὶ ἐξέρχονται (Γ(μαίος) C), τὸ δὲ πραγματικὸν ἀντικείμενον εἶπε ἀκριβῶς ἡ στιγμή τῆς ἐξόδου καὶ τῆς ἐξόδου. Οὕτω τὸ πραγματικὸν ἀντικείμενον εἶπε ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ μί

διαδικασία ἀποτελουμένη ἐκ γενέσεως καὶ φθορᾶς· εἶνε κᾶτι τὸ ὁποῖον δὲν διαρκεῖ. Ἄλλὰ τότε πῶς συμβαίνει νὰ ὁμιλῶμεν διὰ πράγματα ποὺ διαρκοῦν; Ἄλλαχοῦ (Συμπ. 208 Β) ὁ Πλάτων ὁμιλεῖ περὶ σχημάτων τὰ ὁποῖα ἐπαναλαμβάνονται κατὰ τὸν ροῦν· κατὰ ταῦτα ἓνα πρῶγμα ποὺ διαρκεῖ εἶνε μία διαδοχὴ γενέσεων κατὰ τὸ αὐτὸ σχῆμα.

Συνοψίζοντες λέγομεν ὅτι ὁ κόσμος μᾶ, δεικνύει ὅτι εἰς τρία τινα ὁρεῖται τὴν ὑπαρξίν του: εἰς τὸν Θεὸν ὡς τὴν ἐνεργὸν δύναμιν τῆς δημιουργίας, εἰς τὰς Μορφὰς ὡς τὰ Παραδείγματα διὰ τὴν δημιουργίαν, καὶ εἰς τὸ Δεχόμενον ὡς τὴν μήτραν τῆς δημιουργίας. Ἐὰν προσθέσωμεν εἰς ταῦτα καὶ τὸ δημιούργημα θὰ ἔχωμεν τέσσαρα κατὰ τελευταῖον λόγον εἶδη τοῦ εἶναι. Τὸ δημιούργημα χαρακτηρίζεται διττῶς: καὶ ὡς αἰσθητὸν (φυσικὸν) καὶ ὡς ἐν τῷ χρόνῳ ὑπάρχον· εἶνε ἀκριβῶς ὁ κόσμος τῆς διελεύσεως. Οἱ δημιουργικοὶ ὅμως παράγοντες, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Δεχομένου, εἶνε ἀμετάβλητοι, «οὐδέποτε ἀπομακρυνόμενοι τῆς φύσεως αὐτῶν» (Τιμ. 50 Β), ἐκτὸς χρόνου, ἀφροῦ εἶνε ἀϋθύπαρκτοι καὶ ἀναγκαῖοι. Ποία εἶνε ἡ σχέση αὐτῶν πρὸς τὸν συγκεκριμένον κόσμον;

ἼΙ μεταξὺ αὐτῶν ἀντίθεσις εἶνε ἡ μεταξὺ αἰτίας καὶ ἀποτελέσματος, μεταξὺ κυρίου καὶ παραγώγου, μεταξὺ ἀπολύτου καὶ σχετικοῦ. Ἐπι πλέον, ὁ κόσμος εἶνε μία εἰκὼν, ἐν ἀντίγραφον τοῦ ὄντος (Τιμ. 29 Β), μία ἀπομίμησις τοῦ Θεοῦ. Εἰς τὸν κόσμον αἱ μορφαὶ ἀναπαριστάνουν ἑαυτὰς εἰς τρόπον ὥστε, ὑπὸ ὠρισμένους περιορισμούς, ὁ κόσμος ἀναπαριστᾷ τὸ ἐκτὸς χρόνου ὑπάρχον καὶ φέρει τὸν χαρακτήρα αὐτοῦ. Τέλος ὁ κόσμος εἶνε αὐτοὶ οἱ ἴδιοι δημιουργικοὶ παράγοντες ἀναμειγμένοι (μῖξις, Τιμ. 41 Δ). Τὸ τελευταῖον τοῦτο καθιστᾷ ἄμεσον τὴν σχέσηιν τῶν Δημιουργικῶν Παραγόντων πρὸς τὸ Δημιούργημα· τὰ μεταφυσικὰ στοιχεῖα εἶνε συστατικὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου, εἰσέρχονται εἰς τὴν σύνθεσιν αὐτοῦ, ἐνυπάρχουν εἰς αὐτόν.

δ) Εἰς τοὺς ἀνωτέρω μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ προσθέσωμεν καὶ ἓνα ἀκόμη δημιουργικὸν παράγοντα, ὁ ὁποῖος δὲν ἀιαφέρεται μὲν χωριστὰ εἰς τὸν Τίμαιον, ὑποδεικνύεται ὅμως ὑπὸ τῆς ὅλης ἐπιχειρηματολογίας. Ἐννοοῦμεν τὸ Ἄγαθόν τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸ κίνητρον τῆς δημιουργίας. Ὁ Πραγματικὸς κόσμος εἶνε παράγωγόν τι ἐν τῇ ἐννοίᾳ ὅτι εἶνε μέσον πρὸς πραγματοποίησιν σκοποῦ ὑπάρχοντος

πέραν τοῦ κόσμου. Ἔχομεν τουτέστι τὴν ἀντίθεσιν (πρβ. Φίληβος 53 Ε) μεταξύ ἐκείνου τὸ ὅποιον ὑπάρχει χάριν τινὸς καὶ ἐκείνου χάριν τοῦ ὁποίου ὑπάρχει τι: καὶ οὕτω ἡ ἀντίθεσις μεταξύ τοῦ δημιουργήματος καὶ τοῦ δημιουργικοῦ παρίγοντος ἔχει τόσον ἀξιολογικὴν ὅσον καὶ ἄντολογικὴν σημασίαν. Τὸ Ἄγαθόν, καθὼς τελευταῖος καὶ ἀνώτατος σκοπός, δὲν εἶνε χάριν κανενὸς ἄλλου, καὶ κατὰ συνέπειαν εἶνε ἀπόλυτον· εἶνε ἡ πηγὴ ὀλοκλήρου τῆς ἀγαθότητος εἰς τὸν κόσμον. Σύμφωνανα πρὸς τὴν νεωτέραν ὀρολογία ἢ ἐλέγομεν ὅτι τὸ Ἄγαθόν εἶνε ἡ Ἀρχὴ τῆς Τελειότητος, ὁ παρίγων τῆς Ἀξίας, καὶ ὅτι ὁ κόσμος εἶνε μία ἐνσωμάτωσις τῆς ἀξίας καί, ἕρ' ὅσον τοῦτο εἶνε δυνατὸν, «τὸ αἰτιατὸν ὅλων τῶν δημιουργημάτων» (γενονότων, Γμι. 2^η Α).

Τὸ Ἄγαθόν εἶνε παρίγων πρόθετος, ἐνεργῶν παραλλήλως πρὸς τὴν μηχανικὴν αἰτίαν ἢ τὴν ἀναγκαιότητα. Ἡ μηχανικὴ αἰτία ἀποτελεῖ τὸ ὄργανον καὶ χρησιμοποιεῖ ἢ δημιουργεῖ διὰ τὰ ἔχομεν ὅμως πλήρη ἐξήγησιν, εἶνε ἀνάγκη νὰ δηλώσωμεν ποῖον σκοπὸν ἐξυπηρετεῖ τὸ προῖδον αὐτῆς. Ἔχομεν λοιπὸν τὸ «διαιτὴ» παραλλήλως πρὸς τὸ «πῶς». Ὅσαι τόσον κατηγορηματικῶς ὑποστηρίζει ὁ Φαίδων (97-8) ἔχουν ἐφαρμογὴν ἀκριβῶς ἐδῶ. Ὁ κόσμος εἶνε τὸ προῖδον τῆς συνεργασίας τοῦ λόγου μὲ τὴν ἀναγκαιότητα.

Ἐξ ἄλλου τὸ Ἄγαθόν εἶνε παρίγων χωριστὸς ἀπὸ τὸ Παράδειγμα. Εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐξηγήσωμεν διαιτὴ τὸ πραγματικὸν ἀντικείμενον ἔχει τοῦτο τὸ σχῆμα μᾶλλον ἢ ἐκεῖνο· ὑπάρχει δηλαδή μίαν ἀρχὴ ἐπιλογῆς μεταξύ τῶν σχηματῶν καὶ αὐτὴ εἶνε ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπιλογῆς τοῦ ἀρίστου.

Ποῖα εἶνε ἡ φύσις τοῦ κόσμου, ὃ ὅποιος προκύπτει ἐκ τῆς ἀμοιβαίας ἐνεργείας τῶν δημιουργικῶν τούτων παριγόντων; Ὁ κόσμος εἶνε τέλειος (τέλειος), ἀφοῦ εἶνε ὅσον νὰ δυνατὸν καλός. Τίποτε δὲν ἔχει παραλειφθῆ· εἶνε ἡ πραγμάτωσις ὅλων τῶν δυνατοτήτων ἐν τῷ Λεχομένῳ, ἢ ἐνσωμάτωσις ὅλων τῶν μορφῶν ἐν τῷ ζῶντι Παράδειγματι. Δὲν ὑπάρχει ἄλλος δυνατὸς ἀλλὰ μὴ πραγματοποιηθεὶς κόσμος τύπου Γεϊβνίζ. Δὲν ὑπάρχουν δὲ καὶ πολλοὶ κόσμοι· μόνον αὐτὸς ὁ κόσμος ὑπάρχει. Ἐάν ὑπῆρχον πλείοτεροι κόσμοι θὰ εἴμεθα ὀλοχρεωμένοι νὰ παραδεχθῶμεν ἕνα ἄλλον κόσμον ὃ ὅποιος

θά ἦτο ὁ κόσμος τῶν κόσμων τούτων. Κατὰ ταῦτα ὁ κόσμος εἶνε ἕνας καὶ μόνος καὶ περιλαμβάνει ἐν τῇ μοναδικότητι ὁλόκληρον τὸ εἶναι· τίποτε δὲν εἰσέρχεται εἰς αὐτόν, τίποτε δὲν ἐξέρχεται ἐξ αὐτοῦ. Τίποτε τὸ πραγματικὸν δὲν ὑπάρχει μὲ τὸ ὅποιον νὰ εὑρίσκειται εἰς σχέσιν, ἢ ἀπὸ τοῦ ὅποιον νὰ εἶνε δυνατόν νὰ ἐπιρρασθῇ. Εἶνε ἀγήρως ὁ νόμος τῆς διατηρήσεως ἔχει ἐφαρμογὴν ἐπ' αὐτοῦ· εἶνε ὁμῶς αὐτάρκης καὶ μῆκος σύντροφος τοῦ ἑαυτοῦ του.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω διακρίνομεν οἶονεἰ μίαν πρόληψιν τῆς ἰδέας τῆς οὐσίας ὅπως τὴν εὑρίσκομεν εἰς τὸν Σπινόζα, ἢ ὁποία εἶνε ὡς τι τὸ ὅποιον περιλαμβάνει τὰ πάντα, ὡς ἕνα ὅλον αὐτάρκης. Φυσικῶ τῷ λόγῳ ὁμῶς ὁ κόσμος δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ εἶνε παρὰ μία ἀπεικόνις τῆς οὐσίας, ἀφοῦ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ Θεοῦ.

Ἐπ' ὅσον ὁ κόσμος εἶνε ἀντίγραφον τοῦ νοητοῦ Παραδείγματος, εἶνε ἐσωτερικῶς ὁλοκληρωμένος, ὅλα του τὰ μέρη δηλονότι εἶνε ὀργανωμένα εἰς συστηματικὴν ἐνότητα. Τὰ μέρη νοοῦνται μόνον ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν θέσιν αὐτῶν ἐντὸς τοῦ συνόλου. Ἡ ὁλοκλήρωσις αὕτη πραγματοποιεῖται συμφώνως πρὸς μίαν κλίμακα ἀξιῶν: τὰ μέρη εἶνε καταταγμένα ὡς ἀνώτερα καὶ κατώτερα, καὶ τὸ σύνολον ἀποτελεῖ ἀρχιτεκτονικὸν οἰκοδόμημα. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ὁ κόσμος εἶνε α) τέλειος (πλήρης), β) ὁλοκληρωμένος καὶ γ) ἔχει ἱεραρχικὴν τάξιν, αἱ δὲ ἰδιότητές του αὗται προκύπτουν ἐκ τῆς ἀγαθότητός του.

* * *

Ἄς ἔλθωμεν τώρα εἰς τὸν Φίληβον, εἰς τὴν ἐπιχειρηματολογίαν τοῦ ὁποίου ἀνεφέρθημεν καὶ προηγουμένως. Εἰς τὸν Φίληβον ὁ Πλάτων εἶνε κατὰ πολὺ σαφέστερος ὅλων τῶν ἄλλων συγγραμμάτων του ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ἀφηρημένους παράγοντας τῆς μεταφυσικῆς καταστάσεως. Ἀπὸ μιᾶς οἰκονομικῆς ἀπόψεως ὁ Φίληβος εἶνε ὁ σπουδαιότερος τῶν διαλόγων τοῦ Πλάτωνος. Δὲν εἶνε ὁ καλλίτερον γραμμένος διάλογος. Στερεῖται πλούτου λεπτομερειῶν, ἀκόμη δὲ καὶ πλούτου ἰδεῶν. Ἐχει ὁμῶς σαφήνειαν· παραλείπει πᾶν ὅ,τι δὲν εἶνε οὐσιῶδες· διακρίνεται διὰ τὴν ἀυστηρότητα τῆς ἀναλύσεως καὶ διὰ τὴν συγκέντρωσιν τῆς προσοχῆς του ἐπὶ τῶν πρώτων καὶ τελευταίων πραγμάτων. Ἀναφέρομαι ἰδιαίτερος εἰς τὰς παραγράφους 14—18 καὶ

23—30. Εἰς αὐτὰς ὁ Πλάτων ἀπαριθμεῖ τέσσαρας κλάσεις τοῦ ὄντος: τὸ Ἄπειρον, τὸ Πέρασ, τὸ Μικτὸν καὶ τὴν Αἰσίαν.

Ι. Τὸ Ἄπειρον εἶναι ὁ παράγων τῆς ἀοριστίας, τοῦ ἀκαθορίστου. Δὲν πρέπει νὰ συγχέωμεν τὴν χρῆσιν τοῦ κλίματι δὲ Πλάτων τοῦ ὄρου «ἄπειρον» πρὸς τὴν σημερινὴν χρῆσιν τοῦ ὄρου τούτου. Τὸ μαθηματικὸν ἄπειρον εἶνε κλάσις πλήρης καὶ καλῶς καθωρισμένη, ἐνῶ κατὰ τὴν οὐσίαν τοῦ ἄπειρον τοῦ Πλάτωνος εἶναι ἀόριστον, εἶνε ἀνευ ὄρων, δὲν εἶνε δηλονότι ὄλον τι. Μὴ κλάσις εἶνε καθωρισμένη ὡς ἐκ τοῦ ὅτι ἔχουν καθορισθῆ τὰ ὅρια τῆς· τὸ ὄριον καθορίζει τι περιλαμβάνει καὶ τι ἀποκλείει ἡ κλάσις. Ἡ ἔλλειψις ὄρων εἶνε ἑλλειψις ὀλότητος καὶ ἐπὶ πλέον σημαίνει τὴν ἑλλειψιν ἀτομικότητος. Ἐνα ἀντικείμενον εἶνε «αὐτὸ» ὡς ἐκ τοῦ ὅτι δὲν εἶνε καὶ τι ἄλλο· τὸ ἄπειρον ὅμως δὲν ἔχει οὔτε ὄρια οὔτε ποικιλίαν. Τὸ ἄπειρον εἶνε ἡ ἀνάμιξις ὄλων τῶν μορῶν· διὰ τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀντικειμενικῆς ἀοριστίας καὶ τῆς συγχύσεως ἐν τῇ φύσει. Ἐνα τοιοῦτον παριόδειγμα μᾶς παρέχει ὁ κόσμος τῶν αἰσθητῶν, καὶ ἀκόμη περισσότερον ὁ τῶν ὀνείρων.

Ὁ Ἀριστοτέλης ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ Ἄπειρου κατὰ Πλάτωνα, χαρακτηρίζει αὐτὸ ὡς τὴν ἄπειρον διῶδα (Μεταφ. 987 C, 11. 25—30). Τὰ παριόδειγματα ποῦ δίδει ὁ ἴδιος ὁ Πλάτων εἶνε: μᾶλλον καὶ ἥττον, ἀράδρια καὶ ἡρόμαι, θερμὸν καὶ ψυχρὸν· ὅλα αὐτὰ εἶνε ποιότητες ἢ ἐντίσεις αἱ ὁποῖαι σιγασθῶνται καθωρισμένων ὄρων. Ἐὰν παραστήσωμεν τὸ ἄπειρον διὰ μᾶς γραμμῆς θὰ μᾶς εἶνε δυνατόν νὰ εἴπωμεν ὅτι εἶνε ἀνευ ὄρων ὑπὸ δύο σημασίας: α) ὅτι ἡ γραμμὴ προχωρεῖ ἐπ' ἄπειρον καὶ πρὸς τὰ δύο αὐτῆς ἄκρα—μὴ τέλος ἔχον—, διαρκῶς αὐξάνει τὸ θερμὸν πρὸς τὸ εἶνα ἄκρον καὶ διαρκῶς αὐξάνει τὸ ψυχρὸν πρὸς τὸ ἄλλο ἄκρον κτλ. Τὸ τοιοῦτον ἀποτελεῖ τὴν ἀποψιν τῆς ὑπερβολῆς καὶ τῆς βίας. Ἡ ἀπιθυμία εἶναι κατάλληλον παριόδειγμα τὸ ὁποῖον μᾶς παρέχει ἡ ἀνθρώπινη φύσις, ἡ πλεονεξία ποτὲ δὲν εἶνε ἐκινουμένη ὡσὺνδῆ-ποιε καὶ ἂν τῆς δώσης· ποτὲ δὲν παύει, δὲν ἔχει τέλος· ἡ πλεονεξία εἶνε κατ' οὐσίαν τὸ ἀνικανοποίητον.

Ἄλλο παριόδειγμα εἶνε ἡ ἀγαλίωτος φιλοδοξία ὅπου ἡ ἰκανοποίηση μᾶς ἐπιθυμίας γιννᾷ ἀμέσως νέαν καὶ πλέον ἐπιθυμίαν ἐπι-

θυμίαν. Καί β) ὅτι ἡ γραμμὴ εἶνε ἐσωτερικῶς ἄπειρος ἐν τῇ έννοίᾳ ὅτι δέν τέμνεται εἰς κανέν ὠρισμένον σημεῖον ἀλλά ἐπιδέχεται νά διαιρεθῇ ὁπουδήποτε. Ἡ γραμμὴ δέν ἔχει τμήματα: «δέν ἔχει ἀρχήν, μέσον ἢ τέλος» (Φιλ. ΒΙ Α). Κατὰ ταῦτα τὸ ἄπειρον εἶνε εἷα συνεχές — ὄχι ἀπλῶς κατὰ χῶρον, ἀλλά κατὰ χρόνον, κατ' έντασιν καὶ ἐν γένει κατὰ μέγεθος. Τὸ ὅτι δέν ἔχει τμήματα σημαίνει ὅτι δέν ἔχει διάρθρωσιν, ὅτι εἰς τὸ ἄπειρον δέν ὑπάρχουν διακεκριμένα σημεῖα, στιγμιαί, ὄντότητες, ποιότητες.

Ὁ Πλάτων ὁμιλεῖ περὶ ἀκαθορίστου εἴτε κατὰ ποσὸν εἴτε κατὰ ποιῶν (27 Ε). Τὸ Ἄπειρον εἶναι γυμνή πολλαπλότης καὶ γυμνή ποιητικὴ σύγχυσις. Εἰς τὴν ἄμεσον πείραν ὅλα τὰ πράγματα μεταβάλλονται ἀπὸ τὸ ἕνα εἰς τὸ ἄλλο· τὸ Ἄπειρον εἶνε ἡ ροὴ εἰς τὴν ὁποίαν ὅλα τὰ πράγματα καὶ ὅλαι αἱ μορφαὶ ἀναμιγνύονται εἰς ἕνα συγκεχυμένον ὄλον· καὶ κατὰ συνέπειαν εἰς ἕνα κόσμον διαρκοῦς μεταβολῆς δέν μᾶς εἶνε δυνατόν νά εἴπωμεν διὰ τίποτε: τοῦτο εἶνε ἄσπρο, διότι ἔχει ἤδη μεταβληθῆ εἰς μαῦρον. Εἰς τὴν πολιτικὴν τὸ Ἄπειρον θὰ ἀντεπροσάπειε τὴν κατάστασιν ἐνὸς κράτους τὸ ὁποῖον, ἐσωτερικῶς μὲν, δέν εἶνε διηρημένον εἰς τάξεις, ὅπου ἄνθρωποι καὶ ἵπποι καὶ ὄνοι συγχρωτίζονται εἰς τοὺς δρόμους (Πολιτεία 563 C), ἐξωτερικῶς δὲ ἕνα κράτος τὸ ὁποῖον ἐπεκτείνεται ἐπ' ἄπειρον, χωρὶς νά γνωρίζη τί θέλει, γεμᾶτο ἀπὸ ἀλλαζῶνα ἐπιθετικότητα. Εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τὸ Ἄπειρον εἶνε ἡ κατάστασις τοῦ «δημοκρατικοῦ ἀνθρώπου» τοῦ ὁποίου ὁ χαρακτήρ παρουσιάζει ἀνάμιξιν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ἀνθρώπου ποὺ δέν ἀποκλείει καμμιάν ὄρεξιν, ποὺ εἶνε ἀδιακρίτως φιλόσοφος ἢ ἀνθρωπος τῶν σπόρ, ἀνθρωπος τῆς ἐργασίας ἢ τῶν διασκεδίσσεων. Ὁ «δημοκρατικὸς ἀνθρωπος» δέν ἔχει ὠρισμένην κλίσιν. Ἐνα ἄλλο παράδειγμα τοῦ Ἄπειρου κατὰ Πλάτωνα μᾶς παρουσιάζει ὁ ποιητὴς μὲ τὴν διαρκῶς μεταβαλλομένην ψυχικὴν του διάθεσιν, μὲ τὴν ἄμεσον αὐτοῦ εὐαισθησίαν καὶ εἰς τὴν ἐλαχίστην μεταβολὴν τοῦ περιβάλλοντός του. Ὁ ποιητὴς ἀντανακλᾷ τὰς διαθέσεις τῆς φύσεως, ἀποτελεῖ ἕνα μὲ τὰς σκηναὺς τὰς ὁποίας περιγράφει· δέν ἔχει αὐτάρκειαν, δέν ἔχει καθωρισμένον χαρακτήρα.

Προκειμένου περὶ τοῦ Ἄπειρου δέν μᾶς ἐπιτρέπεται κἂν νά λέγωμεν ὅτι εἶνε πολλὰ πράγματα, ὅτι εἶνε ἡ γυμνή πολλαπλότης, διότι

εἰς αὐτὸ δὲν ὑπάρχουν διακεκριμένα ἀντικείμενα, ἀλλ' ὑπάρχει μόνον σύγχυσις καὶ ῥοή. Καὶ ὅμως ὁ Πλάτων ὁμιλεῖ περὶ τῶν πολλῶν, καὶ τοῦτο διότι ὑπάρχουν βαθμοὶ τοῦ ἀκαθόριστου. Πρὸς τούτοις ὁ Πλάτων ὑποδεικνύει ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ ἄπειρον ἀκόμη εἶνε πεπερασμένον, διότι εἶνε ἓν: ἔχει τὸν χαρακτηῖρα τοῦ ἀκαθόριστου καὶ τῆς μεταβολῆς (Φιλ. 25A).

Θὰ εἰπώμεν τώρα γὰρ ὅτι διὰ τῶν λέξεων «ἄπειρον» καὶ «Λεχόμενον», ὁ Πλάτων περιγράφει μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κατάστασιν; Θὰ ἦτο πάρακεκινδυνευμένον νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἐπαναλαμβάνει τὰ αὐτὰ ἀπὸ διαλόγου εἰς διάλογον. Ὁ Πλάτων ἐξετάζει τὰ προβλήματα πάντοτε ἔξ ἀρχῆς. Μ' ὅλα ταῦτα νομίζω ὅτι δὲν θὰ ἦτο πάρακεκινδυνευμένον νὰ δεχθῶμεν ὅτι αἱ τέσσαρες κλίσεις τοῦ εἶναι τοῦ Φιλήβου ἔχουν κάποια ἀναλογία πρὸς τοὺς δημιουργικοὺς παράγοντας τοῦ Τιμαίου. Τὸ ἄπειρον καὶ τὸ Λεχόμενον φαίνεται νὰ ἔχουν ὁμοίαν σημασίαν διὰ τὴν ἐξήγησιν τῆς φύσεως. Καὶ τὰ δύο εἶνε ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς ἐπεξεργάζεται κατὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου· ἐπὶ πλέον δὲ καὶ τὰ δύο φαίνονται νὰ ἐκφράζουσαν τὸν χαρακτηῖρα τοῦ ἀκαθόριστου, τὸ μὲν Λεχόμενον διὰ τῆς πλήρους ἀρνήσεως, διὰ τῆς ἐλλείψεως οὐρανόθεν μορφῆς, τὸ δὲ ἄπειρον διὰ τῆς πλήρους καταφάσεως ὡς τῆς συγχύσεως ὅλων μαζὺ τῶν μορφῶν.

II. Τὸ Πέρας εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς τάξεως: θέτει ὅρια εἰς τὴν ῥοὴν καὶ τεμαχίζει οὕτω αὐτὴν εἰς κεχωρισμένα γεγονότα. Κατατάσσει τὰ ἀντικείμενα εἰς κλίσεις καὶ ἀναλογίας καὶ μετατρέπει οὕτω τὸ ποικίλον εἰς σύστημα. Κατὰ ταῦτα τὸ Πέρας εἶνε ὁ παράγων τῆς μετρήσεως καὶ τῆς ὀργανώσεως, ἡ βία τῆς σημασίας καὶ τῆς εὐκρινείας, τόσον κατὰ ποσόν, ὅσον καὶ κατὰ ποιόν, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπιτρέπει εἰς τὸν νοῦν νὰ χαρακτηροῖ μίαν δεδομένην κατάστασιν ὡς «τόσον πολλά», «τόσον πολὺ» καὶ «τοιούτου εἶδους».

Ἀπὸ τὸ ἓν μέρος τὸ Πέρας εἰσαίγει εἰς τὴν ἐπ' ἄπειρον ἐκτεινομένην γραμμὴν τὸ τέλος — τὴν Πυθαγόρειον. «Λεσμεύει τὸ ἄπειρον». (Φιλ. 27 D). Μετατρέπει τὴν ἀκαθόριστον καὶ μηδέποτε ἐκινουμένην ἐπιθυμίαν εἰς σκοπὸν ὃ ὁποῖος ἔχει κατεύθυνσιν καὶ συνεπῶς καὶ τέλος. Ὁ «δημοκρατικὸς ἄνθρωπος» ἔχει φύσιν πρῶτως, μεταπίπτων ἀπὸ μιᾶς ἐπιθυμίας εἰς τὴν ἄλλην, ἐνῶ ὁ δίκαιος ἄνθρωπος

θέτει ὅρια εἰς τὴν διαγωγὴν του: ἀποκλείει τὰς ἀμέτρους ἡδονάς, ἐκπληροῖ μίαν εἰδικὴν λειτουργίαν. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τὸ Πέρας τέμνει τὴν συνεχῆ ἔκτασιν τοῦ χρόνου, τοῦ χώρου, τῆς αἰσθήσεως, τῆς ἐπιθυμίας. Τὸ ἄσπρο ξεχωρίζεται ἀπὸ τὸ μαῦρο. Τὸ ἓνα ἀντικείμενον διακρίνεται ἀπὸ τὸ ἄλλο· εἶνε ἑαυτὸ καὶ ὄχι ἄλλο τίποτε. Τὸ Πέρας εἶνε ἡ ἀρχὴ τῆς διαιρέσεως, τουτέστι τοῦ μὴ—όντος, καὶ δημιουργεῖ τὸν κόσμον τῶν διακεκριμένων ποιότητων καὶ ἀντικειμένων ἕκαστον τῶν ὁποίων εἶνε χωριστόν, ἀνεξάρτητον καὶ αὐτάρκες. Ἡ αὐτάρκειά των εἶνε τὸ μέτρον τῆς διακρίσεως αὐτῶν ἀπὸ ἄλλων ἀντικειμένων, καὶ ἄρα ἡ ἐξωτερικὴ ὄψις τοῦ ἀφορισμοῦ των. Ὁ ἀσθενὴς ἄνθρωπος εἶνε ἐκτεθειμένος εἰς τὴν διάκρισιν τῆς τύχης, τουτέστι δὲν ἔχει ἰδίαν διακεκριμένην ὕπαρξιν, κεχωρισμένην ἀπὸ τὰς περιστάσεις· ἐνῶ δὲ ἰσχυρὸς ἄνθρωπος ἴσταται μακρὰν καὶ ἀνεξάρτητος· ἔχει εἰς χεῖρας του τὴν ζωὴν του· θέτει ὅρια τὰ ὅποια δὲν εἶνε εἰς θέσιν νὰ ὑπερπηδήσῃ ἢ ῥοῖ τῶν περιστάσεων. Τὸ Πέρας εἶνε οὖτω ἡ ἀρχὴ τῆς ἀτομικοποιήσεως. Πρὸς τούτοις εἶνε τὸ στοιχεῖον τῆς συσχετίσεως, τῆς συγκρίσεως, τῆς συμμετρικότητος, τῆς ἀναλογίας. Ὡς παραδείγματα τοῦ Πέρας ἀναφέρει ὁ Πλάτων τὴν ἰσότητα καὶ τὸ ἴσον, τὸ διπλάσιον, καὶ ἄλλα τοῦ ἀνάλογον (25 Α). Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος κέκτηται τὴν ὀρθὴν ἀναλογίαν τοῦ θάρρους καὶ τῆς σωφροσύνης· ἡ τελεῖα πολιτεία διακρίνεται ὡς ἐκ τῆς δικαίας κατανομῆς τῶν λειτουργιῶν· ἐξ οὗ ἔπεται ὅτι τὸ Πέρας εἶνε ἡ ἀρχὴ ὄχι μόνον τῆς ἀτομικοποιήσεως ἀλλὰ καὶ τῆς συσχετίσεως, τόσον τοῦ ἐνὸς ὅσον καὶ τῶν πολλῶν, τόσον τῆς συνενώσεως ὅσον καὶ τῆς διαιρέσεως, δυνάμει τῆς ὁποίας ὁ κόσμος ἔχει ὀργανωθῆ εἰς ὠρισμένας ὀντότητας ἐχούσας ὠρισμένας μεταξὺ των σχέσεις. Εἶνε ἡ ἀρχὴ τῆς τακτοποιήσεως ἢ ὁποία ἀφ' ἐνὸς μὲν διαιρεῖ ὅλα τὰ πράγματα εἰς ομάδας καὶ ἀφ' ἑτέρου συνενώνει αὐτὰς εἰς περιληπτικότερας ομάδας. Γενικώτερον λέγομεν ὅτι εἶνε ὁ παράγων τῆς διορθώσεως καὶ τῆς ἁρμονίας· εἶνε ὁ «δεσμός» ὁ ὁποῖος συνενώνει τὰς διαρκῶς μεταβαλλομένας ἐμφανίσεις εἰς ἓν ἀντικείμενον καὶ ὁ ὁποῖος κατασκευάζει σύνολα ἐκ τῶν στοιχείων. Ὑπὸ τὴν σημασίαν ταύτην τὸ Πέρας παρουσιάζεται ὡς ἔννοια μεγαλειτέρας γενικότητος ἀπὸ τὸ Παράδειγμα. Αἱ μορφαὶ εἶνε αἱ ἐκδηλώσεις τοῦ Πέρας: ἀποτελοῦν τὰ πρῶτα αὐτῆς δημιουργήματα, ἀκριβῶς ὅπως οἱ θεοὶ

ὁποῖοι ἐπλήσθησαν ἀπὸ τὸν Θεόν· εἶνε οἱ καὶ ἑκάστον ὠρισμένοι τρόποι διὰ τῶν ὁποίων τὸ Πέρας ἐπενεργεῖ ἐπὶ τοῦ Ἀπειρου, οἱ διάφοροι τύποι, αἱ ἀνιαιολογία συμφορώντας πρὸς τοὺς ὁποίους εἶνε διατεταγμένα τὰ πολλὰ καὶ ποιήματα.

III. Ἡ κλάσις τοῦ Μικτοῦ ἀποτελεῖ τὸν τρίτον παρὰγοντα. Αὐτὸς εἶνε ὁ πραγματικὸς, ὁ ὑπάρχων κόσμος. Εἶνε ἡ ἀνιαιολογία τοῦ Πέρας μετὰ τοῦ Ἀπειρου· εἶνε ἡ διαμόρφωσις τῆς ὕλης, ἡ εἰσαγωγή τοῦ σχήματος εἰς τὸν χρόνον, τοῦ ὁυθμοῦ εἰς τὴν ὄψιν. Εἰς τὸν Τιμαίου (500 D) ἔχομεν τὸν Πατέρα (Εἶναι), τὴν Μητέρα (τὸ Λεχόμενον) καὶ τὸ Τέκνον (τὸν κόσμον τοῦ Γίγνασθαι). Εἰς τὸν Φιλήβου (27 A) ἔχομεν, ἀπὸ τὸ ἓν μέρος τὰ ποιήματα τὰ ὅποια γίνονται — τὸ μικτὸν — καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο τὰ ποιήματα ἀπὸ τὰ ὅποια γίνονται, ταυτέστι τὸ Πέρας καὶ τὸ Ἀπειρον.*)

Ἡ κλάσις τοῦ μικτοῦ εἶναι τὸ δημιουργήμα· ἡ γεγεννημένη οὐσία (Φιλ. 27 B). Ἡ ἔννοια ὅμως τοῦ μικτοῦ εἶναι πληροστέρα ἀπὸ τὴν τοῦ δημιουργήματος. Ὁ κόσμος δὲν εἶνε μόνον ἀποτελέσμα τῶν δημιουργικῶν παρὰγοντων, ἀλλ' εἶνε αὐτὴ ἡ ἀνιαιολογία των καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον εἶνε ὁμοίως πρὸς αὐτούς. Κατὰ ταῦτα τὸ δημιουργήμα εἶνε εἰκὼν τῶν δημιουργικῶν παρὰγοντων. (Τιμ. 30 C). Πλὴν ταῦτου εἶνε μᾶλλον ἡ πρῶξις τοῦ ἀναμειγνύειν παρὰ ἓνα μίγμα: εἶνε ἡ γένεσις τοῦ μίγματος, εἶνε ἡ γένεσις εἰς οὐσίαν (Φιλ. 26 D). Ὁ πραγματικὸς κόσμος εἶνε μία διωδικαία πραγματοποιήσεως, ἡ πραγματοποίησις τῶν μορφῶν ἐντὸς τοῦ Ἀπειρου. Κατὰ ταῦτα, ἡ κλάσις τοῦ μικτοῦ εἶνε ὁ κόσμος τοῦ ἓν τῷ χρόνῳ ὑπάρχοντος — τῶν ποιημάτων ποῦ γίνονται, ποῦ ἐγένοντο καὶ ποῦ θὰ γίνων (Φιλ. 59 A). Ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ παρὰδικόν, πρὸς τὸ ὁρατὸν ἀντίτυπον τοῦ Τιμαίου (49 A). Τὰ παρὰδείγματα ποῦ ἀναφέρει ὁ Πλάτων εἶνε ὕψις, δύναμις τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, μουσική, ἐπιστήμη (δηλαδὴ γνῶσις) καὶ αἱ ὄραι (τοῦ ἔτους) (Φιλ. 25 E, 26 B). Διὰ τῆς ἐπιβολῆς τοῦ Μέτρου προσαρμάζονται πρὸς ἀλληλα τὰ

*) Ὁ ἀναγνώστης δύναται ἂν θέλῃ νὰ συγκρίνῃ τὴν ἐπιχειρηματολογία τοῦ Φιλήβου πρὸς τὴν τοῦ Πυθαγορείου (283 — 285) ὅπου καθορίζονται τρεῖς τύποι τοῦ εἶναι: α') τὸ Μέτρον, β') ἡ ὑπερβολὴ καὶ ἡ ἔλλειψις, γ') ἡ Γένεσις τοῦ Μέτρου.

ὡς ἄμορφος μᾶζα ἀλληλοσυγκρουόμενα στοιχεῖα καὶ προκύπτει ἐκ τούτου ἡ ὕψια· ἡ ῥοὴ ἀποκτᾷ ῥυθμόν, εἴτε πρόκειται περὶ τῆς κινήσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων, εἴτε περὶ ἐναλλαγῆς τῶν ὠρῶν τοῦ ἔτους, ζωῆς καὶ θανάτου, εἴτε πρόκειται περὶ τοῦ χοροῦ καὶ τῶν λοιπῶν τεχνῶν. Ὁ κλυδωνισμὸς τῶν ὀρέξεων ὀργανοῦται καὶ ἀποκτᾷ ἁρμονικὸν χαρακτῆρα· ἡ κατὰ λόγον γνῶσις εἶνε «μικτόν» τι· εἶνε τουτέστιν ἡ ἐπιβολὴ τῶν ἀνωτάτων μορφῶν (ἢ κατηγοριῶν) ἐπὶ τοῦ πολλαπλοῦ τῆς πείρας. Τὸ ἄμορφον χάος τῶν συγκρουομένων συμφερόντων ὀργανοῦται εἰς ἐνότητα διὰ τῆς ἐπιβολῆς τῆς ἀρχῆς τοῦ κοινοῦ καλοῦ.

Ὁ πραγματικὸς κόσμος εἶνε μίγμα ὄλων τῶν δημιουργικῶν καιρογάντων. Περιλαμβάνει συνεπῶς ὄχι μόνον ὀργάνωσιν ἀλλὰ καὶ ζωὴν· εἶνε δημιούργημα ὄχι μόνον μετὰ τάξιν ἀλλὰ καὶ ἔμψυχον (Φιλ. Β2 Β). Ὡς δημιούργημα μᾶς δεικνύει τρία τινά: ὅτι τουτέστιν εἶνε τὸ χάος περιοριζόμενον ὑπὸ τοῦ Πέρας καὶ κινούμενον ὑπὸ τῆς Ψυχῆς. Κατὰ συνέπειαν τὰ συγκεχυμένα πράγματα δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἐρμηνευθοῦν κατὰ τρόπον ἀπλοῦν, ἐπὶ τῇ βάσει μιᾶς καὶ μόνης ἐκ τῶν κατηγοριῶν: τουτέστιν ὕλικῶς, ψυχικῶς καὶ τυπικῶς. Ὅλα εἶνε πολυσύνθετα. Ἡ φύσις εἶνε μία τελεολογικὴ διαδικασίᾳ γενέσεως περιοριζομένη ὑπὸ μηχανικῆς ἀναγκαιότητος (τῆς ἀνάγκης). Διὰ τὸν Πλάτωνα δὲν ὑπάρχει πρόβλημα περὶ τοῦ πῶς εἶνε δυνατόν ἡ ψυχὴ νὰ παίξῃ ἓνα οἶονδήποτε ῥόλον μεταξὺ τῶν σωμάτων εἰς τὴν φύσιν· οὕτω κατ' αὐτὸν ἡ φύσις εἶνε πρωτίστως ἔμψυχος, εἶνε ἴλη μετὰ ψυχὴν, κινουμένη πρὸς ἓνα σκοπὸν.

Ὁ συγκεκριμένος κόσμος συντελεῖται ἅμα τὸ Πέρας εἰσχωρήσῃ ἐντὸς τοῦ Ἀπείρου. Συνεπῶς τὸ νὰ εἶνε τι πραγματικὸν σημαίνει ὅτι εἶνε καθωρισμένον, συντεταγμένον, ὁμοιόμορφον. Διὰ τὸν Πλάτωνα δὲν ὑπάρχει τὸ πρόβλημα τοῦ Hume, ἐὰν τουτέστιν ἡ φύσις ἐνεργεῖ συμφῶνως πρὸς νόμους, διότι τὸ νὰ εἶνε τι πραγματικὸν ἰσοδυναμεῖ μετὰ τὸ νὰ ἔχῃ τάξιν. Τὸ μίγμα ὁμως ἔχῃ διττὴν φύσιν: εἶνε ἡ ἔκλισις τάξεως καὶ τύχης. Εἰς τὸν πραγματικὸν κόσμον ὑπάρχει κατὰ πρῶτον διαφεύγει τὸν νοῦν, ἓνα τελευταῖον πραγματικὸν γεγονὸς. Ὁ κόσμος εἶνε ὀργανωμένος μόνον ἐφ' ὅσον εἶνε τοῦτο δυνατόν, οὐχὶ ὀλικῶς. Ὑπάρχει καὶ τὸ ἄ-λογον· ὁ κόσμος μᾶς δεικνύει

καὶ τὰ δύο: λογικότητα καὶ ἄ-λογον γεγονός. Ὁ Πλάτων δὲν φρονεῖ ὅτι ὁ κόσμος τοῦ γίνεσθαι εἶνε δυνατὸν νὰ ἐξηγηθῆ ἔντελῶς ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης. Εἰς τὸν Τίμαιον (29 C) ἀναφέρει ὅτι μόνον ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς πιθανότητος (εἰκότα μὴ θοῦν) εἶνε δυνατὸν νὰ συλλάβωμεν τὸν κόσμον ἢ πιθανότης αὐτὴ βιαίζεται ἐπὶ τῆς ἀντικειμενικῆς φύσεως τῶν πραγμάτων καὶ δὲν ἀποτελεῖ ἐκδήλωσιν τῆς ἀγνοίας μας. Εἰς μὲν ἄλλην σειρὰν ἰδεῶν (Φιλ. 59 A) ὑποστηρίζει ὅτι ὁ ἐν τῷ χρόνῳ ὑπάρχων κόσμος στερεῖται σταθερότητος (βεβαιότητος) συνεπῶς καὶ ἡ γνώσις αὐτοῦ θὰ στερεῖται ἐπίσης σταθερότητος. Αἰτιολογεῖται μὲν περὶ αὐτοῦ εἶνε μόνον κατὰ προπέγξιαν ἀληθεῖς καὶ εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀντικαθίστανται διαρκῶς ὑπὸ ἄλλων. Κατὰ ταῦτα ὁ κόσμος εἶνε θέατρον συγκρούσεων: ἔχομεν τὴν διαδικασίαν τοῦ καθορισμοῦ τοῦ ἀκαθόριστου, τὸν ἀνταγωνισμὸν μετὰ τῶν δύο τούτων ἀντιθέτων, τὴν σχετικὴν ἐπιτυχίαν ἐν τῇ προσαιωμογῇ, τὴν διαρκῆ ἀποτυχίαν. Ὁ διαδικαῖος χαρακτήρ τοῦ μικοῦ εἶνε ἡ πηγὴ τοῦ ἠθικοῦ προβλήματος.

Ἀναφορικῶς πρὸς τὴν κλίσιν τοῦ μικοῦ δυνάμεθα νὰ διατυπώσωμεν διαφόρους εἰδικὰς παρατηρήσεις. α') Καίτοι ἐκείστη ἀνάμιξις εἶνε ἡ συνάντησις ὄλων τῶν δημιουργικῶν παραγόντων, ὅμως εἰς ἐκείστην ἐξ αὐτῶν εἷας ἐκ τῶν δημιουργικῶν παραγόντων φαίνεται νὰ κυριαρχῇ ἀπὸ εἰδικῆς ἀπόψεως. Ἡ ψυχὴ εἶνε μία ὁλοκλήρωσις ὄλων τῶν παραγόντων, πρωτίτως ὅμως ἐκφοῖζει τὸν τύπον τοῦ εἶναι τοῦ Θεοῦ, καθότι ἡ ψυχὴ εἶνε κίνησις κινεῖσθαι ἑαυτήν. Αἱ μορφαί, καὶ εἰδικῶς αἱ ἀνώταται μορφαί καὶ κατηγορίαι ἐκδηλώνουσι ἰδιαιτέρως τὸν χαρακτήρα τοῦ Πέριτος, ἐνῶ τὰ φυσικὰ ἀντικείμενα εὐρίσκονται πλησιέστερον πρὸς τὸ Ἄπειρον.

β') Ὑπάρχουσι βιῶμοι ἀναμίξεως—δηλαδὴ βιῶμοι εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐπιβολῆς τοῦ Πέριτος ἐπὶ τοῦ Ἄπειρου. ἔχομεν μίγματα τὰ ὅποια εἶνε καλῶς ἀναμεμιγμένα καὶ ἄλλα τὰ ὅποια δὲν εἶνε (Φιλ. 61 B). Ἐκ τούτου ἐπιταῖ ὅτι τὰ μίγματα ἀποτελοῦν μίαν κλίμακα, μίαν ἱεραρχικὴν τάξιν τῶν ὑπάρχόντων πραγμάτων. Εἰς τὰ ἔργα τοῦ Πλάτωνος συναντῶμεν μίαν ἱεραρχικὴν τάξιν τῶν πολιτευμάτων, ἀπὸ τῆς ἀριστοκρατίας μέχρι τῆς τυραννίας, μίαν ἱεραρχικὴν τάξιν τῶν εἰδῶν τοῦ ἔρωτος εἰς τὸ Συμπόσιον, τὴν κλίμακα τοῦ ὄντος καὶ τῆς